

การใช้งานมรดกวัฒนธรรมเพื่อกิจกรรมสร้างสรรค์ ในย่านท่าวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

Utilization of Cultural Heritages for Creative Activities

in Thawang, Nakhon Si Thammarat Province

รับบทความ	10/05/2022
แก้ไขบทความ	03/06/2022
ยอมรับบทความ	09/06/2022

ปัญญาภรณ์ สมบัติมิตร พรสวรรค์ วิเชียรประดิษฐ์

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Panyapohn Sombatnimit, Pornsan Vichienpradit

Department of Urban and Regional Planning, Faculty of Architecture, Chulalongkorn University

sombatnimit@hotmail.com, pornsan.v@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ได้กลายเป็นแรงผลักดันหลักในการพัฒนาเมือง มีการแข่งขันกันเพื่อดึงดูด รักษาและสร้างกลุ่มมวลชนสร้างสรรค์ (Florida, 2004) เนื่องจากกลุ่มมวลชนสร้างสรรค์ (creative class) เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อีกปัจจัยที่สำคัญ คือการสร้างคุณค่าจากวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความแตกต่าง การพัฒนาเมืองสร้างสรรค์จึงต้องมีการให้ความสำคัญกับมรดกวัฒนธรรม ศิลปะ และอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น (พีรตร แก้วลาย และ ทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า, 2013)

ย่านท่าวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นย่านที่เต็มไปด้วยมรดกวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและเริ่มมีการรวมกลุ่มของมวลชนสร้างสรรค์เพื่อจัดกิจกรรมสร้างสรรค์และทำให้เกิดการใช้งานอาคารมรดกวัฒนธรรมมากขึ้น ภายใต้แนวคิดเมืองสร้างสรรค์ จึงจำเป็นต้องการศึกษาเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในย่าน และการใช้งานมรดกวัฒนธรรมเพื่อกิจกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา (พ.ศ. 2560-2564) โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจและการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ลักษณะการใช้งานที่สอดคล้องกับการเป็นสถานที่สร้างสรรค์ (creative places) ที่เกิดขึ้นและหาความเป็นไปได้ในการพัฒนาสู่ย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในอนาคต

ผลการศึกษา พบว่ามีอาคารมรดกวัฒนธรรมที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับการเป็นสถานที่สร้างสรรค์ (creative place) ตามแนวคิดของ Helmy (2015) ซึ่งมีคุณสมบัติที่เข้าเกณฑ์มากน้อยแตกต่างกัน อาคารที่มีคุณสมบัติมากข้อ ได้แก่ ตึกยาวนานครบรรณรัตนหรือบรรณารักษ์ บ้าน JILL art space และยงค์คังคาเฟ่ ซึ่งอาคารทั้งสามได้รับการปรับเปลี่ยนการใช้งานให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตปัจจุบัน สร้างประสบการณ์ใหม่ เกิดการเชื่อมต่อ สร้างปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ โดยที่ทั้งหมดได้รับการดำเนินการปรับปรุงฟื้นฟูอย่างถาวรโดยเจ้าของอาคารภาคเอกชนเอง การปรับปรุงฟื้นฟูอาคารเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่สร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบจำเป็นที่จะนำไปสู่การพัฒนาย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ตามที่คาดหวังไว้ จึงมีข้อเสนอแนะให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้เกิดการใช้งานมรดกวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น

คำสำคัญ: มรดกวัฒนธรรม การใช้งานมรดกวัฒนธรรม กิจกรรมสร้างสรรค์ มวลชนสร้างสรรค์ ย่านท่าวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

Nowadays, the creative city concept has become the main driver of urban development. There is a competition to attract maintain and create creative class. (Florida, 2004) Because creative class is one of important factors to create creative economy. Another factor is value creation from culture, which is an important way for making differences between cities. Therefore, the development of creative city has to focusses on cultural heritages art and local identities (Peeradorn Kaewlai and Thipsuda Chanchamla, 2013)

In Tha Wang District, Nakhon Si Thammarat, there exist many cultural heritages, and a series of movements to organize creative activities and to utilize heritage buildings have been introduced by local creative class under creative city concept. Hence, it is necessary to study important events and utilizations of cultural heritage for creative activities occur in the district during 2017 to 2022, by surveys and interviews. Analysis is conducted to verify consistency with the concept of Creative Places, in order to seek potentials of developing into a creative district in the future.

The study finds that heritage buildings have different level of consistency with Creative Places concept by Helmy (2015). Buildings with many attributes of concept are, Bawon Basaar, JILL Art Space and Yongkang Cafe, which have been adapted to suit the current needs, and permanently renovated by private owners. They create new experiences to users, connections to the town and interactions of people. Heritage building renovation is one of important factors in encouraging creative activities, since Creative Places creation is considered as an essential contribution to creative economy development in the city. It can be concluded as a suggestion that public sector should take more parts in encouraging utilization of cultural heritage in creative way.

keywords: *Cultural Heritages, Utilization of Cultural Heritages, Creative Activities, Creative Class, Thawang-Nakhon Si Thammarat Province*

บทนำ

ปัจจุบันแนวคิดเมืองสร้างสรรค์ได้กลายเป็นแรงผลักดันหลักในการเติบโตและการพัฒนาของเมือง มีการแข่งขันกันเพื่อดึงดูด รักษาและสร้างกลุ่มมวลชนสร้างสรรค์ด้วยการพัฒนาสภาพแวดล้อมเมือง โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการลงทุนและการพัฒนาธุรกิจสร้างสรรค์ (Florida, 2004) เนื่องจากกลุ่มมวลชนสร้างสรรค์ (creative class) เป็นกลุ่มคนที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งกลุ่มอาชีพดังกล่าวเป็นแรงงานทักษะสูง สามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ สร้างแนวคิดใหม่หรือความคิดสร้างสรรค์แบบใหม่ จึงมีคุณค่าทางด้านความคิดสร้างสรรค์อย่างมาก มีความแตกต่างทางด้านความคิดและจิตใจ ซึ่งสามารถเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจและความคิดสร้างสรรค์ให้กับเมืองได้

ต่อมาได้มีการค้นคว้าที่กล่าวถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดย่านสร้างสรรค์มากมาย โดยหัวใจของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์คือการผลักดันทุนเดิมที่มีอยู่ กล่าวคือวัฒนธรรมปัจจุบันทุกประเทศพยายามหาสิ่งที่แตกต่างเป็นจุดขาย วัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่สร้างความแตกต่างในการแข่งขัน (สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน, 2559) การพัฒนาเมืองที่ให้ความสำคัญกับมรดกวัฒนธรรม ศิลปะ และอัตลักษณ์ที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นนั้น ๆ จึงสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนากิจกรรมสร้างสรรค์และเมืองสร้างสรรค์ (พิตร แก้วลาย และ ทิพย์สุตา จันทร์แจ่มหล้า, 2556)

โดยกิจกรรมสร้างสรรค์ (creative activities) ภายใต้นิยาม Creative places (Helmy, 2015) เป็นแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่เมืองให้น่าอยู่และมีชีวิตชีวามากขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ในการพัฒนาเพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์ ตามที่ Landry (2000) กล่าวไว้ในการจัดการทางกายภาพที่สามารถสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และเน้นย้ำบทบาทของผู้คนในฐานะทรัพยากรที่สำคัญของเมือง สถานที่สร้างสรรค์ (creative places) จึงควรมีคุณลักษณะบางประการ เช่น ความหลากหลายกิจกรรม ท้องถนนที่มีชีวิตชีวา เทศกาล กิจกรรมทางวัฒนธรรมและทางเท้าที่สร้างปฏิสัมพันธ์ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ถือเป็นหนึ่งในกิจกรรมสร้างสรรค์ของเมืองที่ทำให้เมืองมีชีวิตชีวา สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และมีส่วนในการสนับสนุนความสำเร็จทางเศรษฐกิจของเมือง

ย่านท่าวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นย่านที่เริ่มมีกระบวนการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 โดยมีการรวมกลุ่มกันสร้างสรรค์ผลงาน รวมไปถึงการจัดเทศกาลส่งเสริมงานศิลปะสร้างสรรค์โดยภาคประชาชน เริ่มต้นจากการรวมกลุ่มของมวลชนสร้างสรรค์ ประกอบไปด้วย ศิลปิน สถาปนิก นักออกแบบ เจ้าของกิจการ จนนำไปสู่การสนับสนุนจากภาครัฐ และทำให้เกิดการใช้งานอาคารมรดกวัฒนธรรมในกิจกรรมสร้างสรรค์มากขึ้น จนนำไปสู่การปรับปรุงพื้นที่อาคารมรดกวัฒนธรรมบางส่วนที่มีศักยภาพอย่างถาวร

จากข้อเท็จจริงของการส่งเสริมการใช้งานมรดกวัฒนธรรมเพื่อกิจกรรมสร้างสรรค์ในย่านท่าวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเป็นที่มาของการศึกษานี้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การใช้งานมรดกวัฒนธรรมเพื่อกิจกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่ และอภิปรายความเป็นไปได้ของการนำไปสู่การพัฒนาไปสู่เมืองสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการถอดบทเรียนที่เป็นประโยชน์ต่อนักสร้างสรรค์ที่มีความพร้อมและต้องการผลักดันงานสร้างสรรค์ในพื้นที่เมืองอื่น ๆ ในประเทศไทย รวมทั้งส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐเห็นถึงศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาการใช้งานมรดกวัฒนธรรมเพื่อกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมเป็นต้นแบบให้กับเมืองอื่น ๆ ในประเทศไทยในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาลักษณะการใช้งานมรดกวัฒนธรรมเพื่อกิจกรรมสร้างสรรค์ ทั้งในช่วงเทศกาลและนอกช่วงที่มีการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์
2. วิเคราะห์การใช้งานมรดกวัฒนธรรมเพื่อกิจกรรมสร้างสรรค์ และอภิปรายความเป็นไปได้ในการขยายผล

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลมรดกวัฒนธรรมภายในย่านท่าวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการทบทวนวรรณกรรม
2. ศึกษากระบวนการการเกิดขึ้นของกิจกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่ย่านท่าวัง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ และการสำรวจพื้นที่
3. ศึกษาการใช้งานมรดกวัฒนธรรมในกิจกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่ ทั้งในช่วงเทศกาลและนอกช่วงเทศกาลสร้างสรรค์ โดยการสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อจำแนกลักษณะการใช้งาน
4. สรุปผลและอภิปรายผลการศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

1. มรดกวัฒนธรรมในย่านท่าวัง

มรดกวัฒนธรรม คือ โบราณสถาน สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม อันมีความเป็นเอกลักษณ์ หรือเป็นผลงานฝีมือมนุษย์ที่มีคุณค่า มีความล้ำเลิศทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ มนุษยวิทยา หรือวิทยาศาสตร์ (Jokilehto, 2005) โดยมรดกวัฒนธรรมจะมีลักษณะเด่นด้านการให้คุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือศิลปะ แสดงถึงพัฒนาการของวิถีชีวิตและสังคมที่สืบทอดกันมา หรือบ่งบอกถึงความเป็นท้องถิ่น (จิตรดารมย์ รัตนวุฒิ, 2560)

ภายในพื้นที่เมืองเก่าย่านท่าวัง นครศรีธรรมราช มีมรดกวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจำนวนมาก ตั้งอยู่ตามริมคลอง ถนนสายหลัก และบริเวณโดยรอบ ๆ วัดหรือสถานที่สำคัญ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งแสดงถึง การก่อตั้งชุมชน วิถีชีวิตวัฒนธรรมเดิม ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ (วิรุจ ถิ่นนคร, 2562) อย่างไรก็ตามในปัจจุบันอาคารมรดกวัฒนธรรมเหล่านั้นมีการใช้งานน้อยลง มีกิจกรรมที่หลงเหลืออยู่ แต่บางอาคารถูกปิดร้างไม่มีการใช้งานมาเป็นเวลานาน โดยอาคารมรดกวัฒนธรรมในย่านท่าวัง สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท (ภาพ 1) ได้แก่

- 1.1 สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทเรือนเดี่ยว อาคารส่วนใหญ่มีสภาพทรุดโทรม ตั้งอยู่บริเวณริมคลองท่าซึกและริมถนนสายรอง เป็นอาคารโครงสร้างไม้ 2 ชั้น อาคารครึ่งไม้ครึ่งปูน และอาคารก่ออิฐถือปูน มีการใช้สอยเป็นบ้านพักอาศัย ศาสนสถาน และอาคารโรงเรียนอนุบาล
- 1.2 สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทตึกแถว ในปัจจุบันบางหลังอยู่ในสภาพดีและมีการใช้งานในปัจจุบัน บางหลังแม้ว่าจะมีสภาพทรุดโทรมหรือมีการต่อเติมดัดแปลงแก้ไข แต่ยังคงเห็นร่องรอยความเจริญทางการค้าในยุคที่มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศและเป็นย่านศูนย์กลางการค้าในอดีต
- 1.3 โบราณสถาน บริเวณพื้นที่ชุมชนท่าวังส่วนใหญ่เป็นศาสนสถาน มีทั้งวัดและศาลเจ้าจีน แต่มีสถาปัตยกรรมที่เป็นโบราณสถานซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนจากกรมศิลปากรในพื้นที่จำนวน 3 แห่ง คือ อาคารตึกรัตนธัช วัดท่าโพธิ์ ภู่วัดจันทร์าราม และภู่วัดวังตะวันตก

ภาพ 1 แผนที่แสดงตำแหน่งอาคารมรดกวัฒนธรรมในย่านท่าวัง นครศรีธรรมราช (วิรุจ ถิ่นนคร, 2562)

2. กิจกรรมสร้างสรรค์และสถานที่สร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์ (creative activities) เป็นแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่เมืองให้น่าอยู่และมีชีวิตชีวมมากขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์ ตามที่ Landry (2000) กล่าวไว้ในการจัดการกายภาพที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และเน้นย้ำบทบาทของผู้คนในฐานะทรัพยากรที่สำคัญของเมือง เนื่องจากเมืองเป็นที่สร้างแรงบันดาลใจที่บูรณาการชีวิตการทำงานและรูปแบบการดำเนินชีวิตเข้าไว้ด้วยกัน ผู้ทำงานสร้างสรรค์มักพึงใจกับเมืองมีลักษณะของการผสมผสานระหว่างประวัติศาสตร์และโครงสร้างที่ทันสมัย รวมถึงมีรูปแบบอาคารที่หลากหลาย ซึ่งส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาเมืองและการออกแบบเพื่อกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ (Landry, 2000)

ในขณะที่แนวคิดสถานที่สร้างสรรค์ของ Helmy (2015) เป็นแนวคิดที่กล่าวถึงคุณสมบัติของการเป็นสถานที่สร้างสรรค์ (creative places) ทั้งสิ้น 7 ประการ ได้แก่ Innovative (นวัตกรรม) Livability (ความน่าอยู่) Connectivity (การเชื่อมต่อ) Interactive (ปฏิสัมพันธ์) Flexible (ความยืดหยุ่น) Imaging (ภาพลักษณ์) และ Sense of place (ความเป็นสถานที่) โดย Helmy อธิบายว่า คุณสมบัติบางข้ออาจถูกใช้ในการวางแผนและออกแบบเพื่อพัฒนาสถานที่สร้างสรรค์ ในขณะที่คุณสมบัติบางข้อนั้นจะถูกพัฒนาขึ้นผ่านกระบวนการใช้งานสถานที่เองโดยธรรมชาติ ซึ่งการพัฒนาตามแนวคิดนี้จะช่วยสร้างชุมชนที่ขับเคลื่อนด้วยคนในระยะยาว สร้างพื้นที่แห่งจินตนาการ มีความหมายและเป็นนวัตกรรม

3. กระบวนการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ในย่านท่าวัง

กระบวนการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ในย่านท่าวัง เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 โดยเริ่มจากการรวมกลุ่มของนักสร้างสรรค์ ทั้งศิลปิน นักออกแบบ สถาปนิก นักเขียน กลุ่มเล็ก ๆ ในนครศรีธรรมราช ซึ่งใช้ชื่อกลุ่มว่า Creative Nakhon โดยมีจุดมุ่งหมายเริ่มต้นเพื่อสร้างเครือข่ายของผู้ที่ทำงานทางด้านศิลปะที่กลับมาอยู่บ้านเกิดที่จังหวัดนครศรีธรรมราช การก่อตัวเริ่มจากเครือข่ายส่วนตัวเชื่อมต่อไปสู่บุคคลอื่น ๆ เป็นทอด จนมีกลุ่มนักสร้างสรรค์ที่ใหญ่ขึ้น จึงได้เริ่มจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพบปะสังสรรค์และต่อยอดงานศิลปะร่วมกัน

การจัดงาน Creative Nakhon ครั้งที่ 1 ในช่วงวันที่ 11-17 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ของกลุ่มดังกล่าว ได้รับความร่วมมือจากศิลปินนักสร้างสรรค์กว่า 10 ราย ซึ่งการจัดงานครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดการรวมตัว เปิดพื้นที่จัดแสดง จุดประกายและสร้างความสนใจให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการร่วมระดมทุนจากคนในกลุ่มมา

สร้างสรรค์ผลงาน จากนั้นได้มีการของบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ ที่ให้ความสนใจและเข้ามาสนับสนุนด้านเงินทุนบางส่วน รวมถึงเชื่อมโยงเครือข่ายอื่น ๆ เข้ามาร่วมด้วย เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น

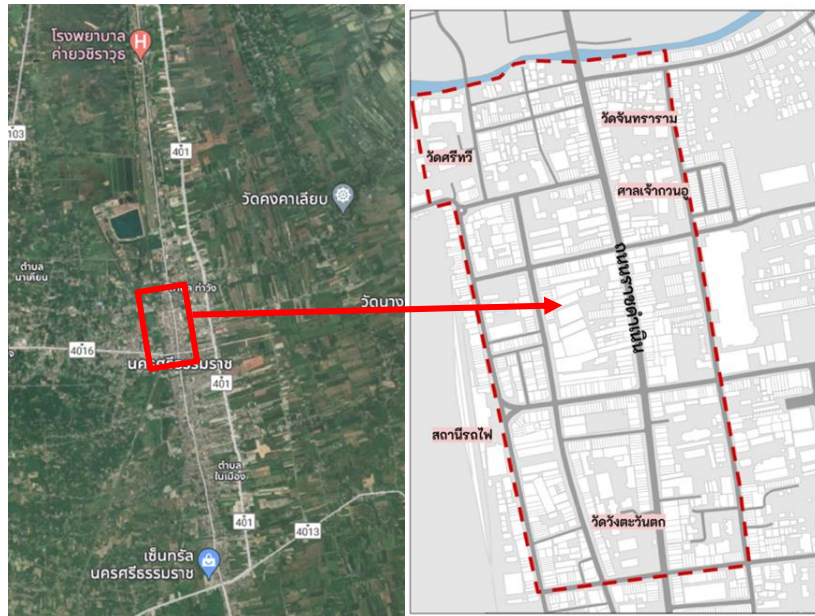
จากการจัดประกายและการสร้างฐานกิจกรรมสร้างสรรค์ไว้ในปีแรก ต่อมาจึงมีการดึงดูดนักสร้างสรรค์มาร่วมงานมากขึ้นในปีต่อไป ซึ่งงาน Creative Nakhon ครั้งที่ 2 จัดขึ้นในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2562 และครั้งที่ 3 ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ตามลำดับ โดยกลุ่มผู้จัดได้เข้าไปขอสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนหลายราย ด้วยวิธีนำเสนอแนวคิดที่แตกต่างและภาพของงานสร้างสรรค์ที่ต้องการสื่อสารอัตลักษณ์ของท้องถิ่นสู่ผู้คนทั้งในและนอกพื้นที่ จึงทำให้มีผู้สนับสนุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การนำเสนองานสร้างสรรค์ให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้าใจจุดประสงค์และความตั้งใจของผู้จัดเพื่อขอความร่วมมือและการสนับสนุน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการกำหนดภาพลักษณ์และภาพอนาคตที่ชัดเจนและทำให้คนในกลุ่มนักสร้างสรรค์เองนั้นมีความเข้าใจที่ตรงกันถึงจุดหมายปลายทางและเป้าประสงค์ที่แท้จริงของการจัดงานสร้างสรรค์ด้วย โดยเมื่อมีภาพลักษณ์ที่ชัดเจนทำให้เครือข่ายเข้มแข็งมากขึ้น มีความหลากหลายของงานสร้างสรรค์ เปิดกว้างและเป็นสาธารณะ นอกจากนั้นจุดเปลี่ยนสำคัญคือเริ่มมีเครือข่ายทางธุรกิจ มีนักธุรกิจ นักลงทุนให้ความสนใจ มีการซื้อขายผลงานหลังจากการจัดกิจกรรม จึงทำให้กลุ่มนักสร้างสรรค์เห็นโอกาสทางธุรกิจ ต่อยอดงานสร้างสรรค์ให้มีมูลค่า

หลังจากการจัดงานเข้าสู่ปีที่ 4 กลุ่มนักสร้างสรรค์ได้มองการจัดงานในระดับที่ใหญ่ขึ้นเป็นระดับย่าน ระดับเมือง จากเดิมที่มีการจัดงานในพื้นที่อาคารเดียวเท่านั้น ทำให้มองเห็นอาคารคุณค่าและมรดกวัฒนธรรมที่ควรต่อยอดได้กว้างขึ้น ทั้งนี้ ในระยะเวลาเดียวกันได้มีโครงการพัฒนาผังแม่บทเมืองเก่านครศรีธรรมราชของย่านท่าวังผนวกเข้ามาจัดงานในครั้งที่ 4 นั้นได้รับการสนับสนุนจากหลายภาคี ทั้งสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดที่ให้การสนับสนุนต่อเนื่องมาทุกปี และผู้จัดยังได้เสนอโครงการเพื่อของบประมาณในการจัดงานเทศกาลสร้างสรรค์โดยเฉพาะ ซึ่งได้รับการอนุมัติครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2564 นี้เอง นอกจากนั้นยังมีสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy Agency) ที่เปิดให้สมัครเข้าร่วมเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ โดยจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ผ่านการคัดเลือก เนื่องจากมีนักสร้างสรรค์ในพื้นที่ มีศักยภาพในการพัฒนาและมีภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุน การจัดงานในครั้งที่ 4 จึงได้งบประมาณโครงการจากสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์สมทบเพิ่มเติมเข้ามาด้วย

การเติบโตของกิจกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่ เกิดจากการรวมกลุ่มเล็ก ๆ จนนำไปสู่การรวบรวมเครือข่ายที่ใหญ่ขึ้น โดยมีลักษณะเชื่อมต่อกันเป็นลูกโซ่หรือแบบ snowball ดึงดูดผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม และสร้างโอกาสให้งานสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการเกิดขึ้นของกิจกรรมสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นในบริบทประเทศไทย จึงน่าจะสามารถถอดบทเรียนเพื่อเป็นต้นแบบให้กับนักสร้างสรรค์ที่มีความพร้อมและต้องการผลักดันงานสร้างสรรค์ในพื้นที่เมืองอื่น ๆ ในประเทศไทยได้ในอนาคตได้ (ศุภชัย แก้วทงงค์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 22 เมษายน 2565)

พื้นที่ศึกษา

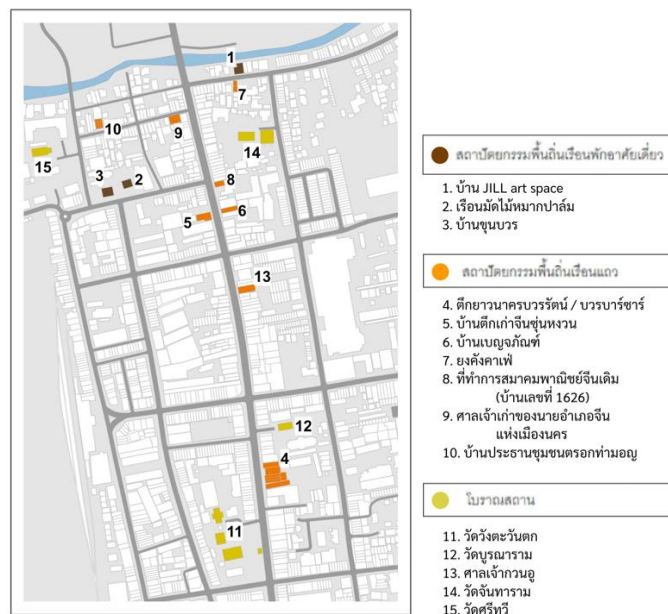
ย่านท่าวัง ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลท่าวัง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช (ภาพ 2)

ภาพ 2 แผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา ย่านท่าวัง นครศรีธรรมราช

ผลการศึกษา

กระบวนการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ในรูปแบบของงาน Creative Nakhon ซึ่งมีการจัดอย่างต่อเนื่อง สามารถสร้างความแตกต่าง สร้างเอกลักษณ์และเผยแพร่น่าจะเป็นในการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่จากการใช้งานมรดกวัฒนธรรม อีกทั้งสามารถสืบทอดคุณค่าของอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นให้แก่คนในพื้นที่และคนนอกพื้นที่ จากการสัมภาษณ์นักสร้างสรรค์ในการจัดงานในครั้งที่ 4 พบว่ามีการคัดเลือกอาคารที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ที่จะนำมาใช้จัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นจำนวนมาก ซึ่งกลุ่มนักสร้างสรรค์ได้คำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการนำอาคารมรดกวัฒนธรรมมาใช้งานให้สอดคล้องกับกิจกรรมสร้างสรรค์ ดังนี้

ภาพ 3 แผนที่แสดงอาคารมรดกวัฒนธรรมที่ถูกใช้งานในกิจกรรมสร้างสรรค์ Creative Nakhon ครั้งที่ 4

1. อาคารสำคัญของย่าน ที่จำเป็นต้องสร้างการรับรู้
2. อาคารมีลักษณะพื้นที่ที่น่าสนใจ สร้างความรู้สึกพิเศษ
3. อาคารมีเรื่องราวหรือประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ
4. เจ้าของอาคารต้องการเปิดพื้นที่ให้เกิดการรับรู้

ทั้งนี้ อาคารที่ถูกนำมาใช้งานในกิจกรรมสร้างสรรค์นั้นกระจายตัวตามแผนที่ที่แสดงในภาพ 4 และมีการใช้งานในเวลาทั่วไปและการใช้งานในช่วงที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงการใช้งานอาคารมรดกวัฒนธรรมในช่วงเทศกาลและนอกช่วงเทศกาลสร้างสรรค์

อาคารมรดกวัฒนธรรม	การใช้งานในเวลาทั่วไป	การใช้งานในช่วงที่จัดกิจกรรมสร้างสรรค์
สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนพักอาศัยเดี่ยว		
1.บ้าน JILL art space	2512 - อยู่อาศัย 2545 - ไม่มีการใช้งาน ปัจจุบัน - Art Gallery	- Art Gallery - ศูนย์กลางกิจกรรมริมน้ำ - พื้นที่สร้างสรรค์
2.เรือนมดไม้หมากปาล์ม	ไม่ทราบปี - ร้านอาหาร ไม่ทราบปี - บ้านสวน ปัจจุบัน - ห้องสมุดเมืองนครฯ	- ห้องสมุดเมืองนครฯ
3.บ้านขุนบวร	ปัจจุบัน - พิพิธภัณฑ์	- พิพิธภัณฑ์
สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนแถว		
4.ตึกยวนนาครบรรทัดณ์/บรรทัดณ์	2530 - ศูนย์กลางการค้าและอาหาร ไม่ทราบปี - ไม่มีการใช้งาน ปัจจุบัน - ศูนย์กิจกรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์ (ระหว่างปรับปรุง)	- อาคารศูนย์กลางการจัดกิจกรรม - จุดเปลี่ยนถ่ายกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ - Exhibition - พิพิธภัณฑ์ของสะสม
5.บ้านตึกเก่าจีนขุนหวง	2442 - ร้านค้า / สถานพยาบาล ปัจจุบัน - ไม่มีการใช้งาน	- Exhibition
6.บ้านเบญจภัณฑ์	ปัจจุบัน - ไม่มีการใช้งาน	- Exhibition
7.ยงคังคาเฟ่	2469 - คลินิกแพทย์แผนจีน / ร้านขายยา 2529 - ไม่มีการใช้งาน ปัจจุบัน - ร้านคาเฟ่	- ร้านคาเฟ่ - Exhibition
8.ที่ทำการสมาคมพาณิชย์จีนเดิม (บ้านเลขที่ 1626)	ไม่ทราบปี - ที่ทำการสมาคมพาณิชย์จีนเดิม ปัจจุบัน - ร้านขายเฟอร์นิเจอร์	- Art Installation
9.ศาลเจ้าเก่าของนายอำเภอจีนแห่งเมืองนคร	ไม่ทราบปี - ศาลเจ้า ปัจจุบัน - ไม่มีการใช้งาน	- Art Installation
10.บ้านประธานชุมชนตรอกท่ามอญ	ไม่ทราบปี - ร้านค้า ปัจจุบัน - อยู่อาศัย	- Art Installation
โบราณสถาน		
11.วัดวังตะวันตก	ปัจจุบัน - วัด / พิพิธภัณฑ์	- พิพิธภัณฑ์
12.วัดบูรณาราม	ปัจจุบัน - วัด	- Exhibition
13.ศาลเจ้ากวอนอู	ปัจจุบัน - ศาลเจ้า	- Art Installation
14.วัดจันทาราม	ปัจจุบัน - วัด	- Art Installation
15.วัดศรีทวี	ปัจจุบัน - วัด	- Exhibition

ตาราง 2 สรุปการใช้งานอาคารมรดกวัฒนธรรมในกิจกรรมสร้างสรรค์จำแนกตามคุณลักษณะของพื้นที่สร้างสรรค์ตามแนวคิด Creative Places (Helmy, 2015)

อาคารมรดกวัฒนธรรม	Attributes of Creative Places																
	innovative			livable		connectivity		interactive		flexible		imaging			sense of place		
	1.1.	1.2.	1.3.	2.1.	2.2.	3.1.	3.2.	4.1.	4.2.	5.1.	5.2.	6.1.	6.2.	6.3.	7.1.	7.2.	7.3.
สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนพักอาศัยเดี่ยว																	
1.บ้าน JILL art space	/		/*			/	/	/	/*	/		/				/	/*
2.เรือนมดไม้หมากปาล์ม				/	/							/		/	/	/	
3.บ้านขุนบวร					/							/	/	/	/	/	
สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนแถว																	
4.ตึกยาวนาครบรรรัตน์/บวรบาร์ชาร์	/		/*	/	/	/	/	/*	/*	/	/	/	/	/	/	/	/*
5.บ้านตึกเก่าจีนขุนหวง				/*						/				/	/		
6.บ้านเบญจกัณฑ์			/*	/*					/*	/				/	/		
7.ยงคังคาเฟ่	/		/				/					/	/	/	/	/	/
8.ที่ทำการสมาคมพาณิชย์จีนเดิม (บ้านเลขที่ 1626)				/*						/				/	/		
9.ศาลเจ้าเก่าของนายอำเภอจีนแห่ง เมืองนคร				/*						/				/	/		
10.บ้านประธานชุมชนตรอกท่ามอญ				/*	/												
โบราณสถาน																	
11.วัดวังตะวันตก				/*	/									/	/		
12.วัดบูรณาราม				/*	/									/	/	/	
13.ศาลเจ้ากวนอู						/				/	/	/	/	/		/	
14.วัดจันทาราม				/*	/	/										/	/
15.วัดศรีทวี				/*	/									/	/	/	

สัญลักษณ์ : / มีการใช้งานเป็นปกติ, /* มีการใช้งานเฉพาะช่วงเทศกาล

1. Innovative (นวัตกรรม)	1.1. การออกแบบสภาพแวดล้อมเดิม โดยแนวคิดใหม่ 1.2. การออกแบบโดยใช้แนวคิดเดิม ในสภาพแวดล้อมใหม่ 1.3. การสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้ใช้งาน
2. Livability (ความน่าอยู่)	2.1. การใช้งานพื้นที่อย่างเต็มประสิทธิภาพ เป็นพื้นที่อำนวยความสะดวก สามารถรองรับกิจกรรมได้ดี 2.2. ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี สร้างความน่าอยู่ สร้างความปลอดภัย
3. Connectivity (การเชื่อมต่อ)	3.1. เชื่อมต่อพื้นที่หนึ่งกับพื้นที่หนึ่งเข้าด้วยกัน 3.2. เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงพื้นที่ต่าง ๆ หรือเชื่อมโยงกิจกรรมอื่น ๆ
4. Interactive (ปฏิสัมพันธ์)	4.1. ทำให้คนสามารถพบปะและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมทางสังคม สร้างความรู้สึกเป็นส่วนร่วม สร้างความผูกพัน และลดช่องว่างทางสังคม 4.2. สร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันสถานที่หรือกิจกรรม
5. Flexible (ความยืดหยุ่น)	5.1. เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงการใช้งาน สามารถรองรับการใช้งานที่เปลี่ยนแปลงไป 5.2. ใช้งานได้หลากหลาย ทั้งรูปแบบและกิจกรรม
6. Imaging (ภาพลักษณ์)	6.1. สร้างความประทับใจทางสายตา สร้างความรู้สึกเชิงบวกต่อสถานที่ 6.2. สร้างความโดดเด่นในเชิงการรับรู้และจดจำ 6.3. สร้างเอกลักษณ์ให้กับสถานที่หรือสถานที่ที่เป็นเอกลักษณ์
7. Sense of place (ความเป็นสถานที่)	7.1. มีลักษณะทางกายภาพเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่หรือท้องถิ่น 7.2. ส่งเสริมและกระตุ้นความรู้สึกเป็นเจ้าของ เกิดความภูมิใจในท้องถิ่น 7.3. เกิดการรวมกลุ่มของคนในพื้นที่อย่างเป็นธรรมชาติ

จากนั้นผู้ศึกษาจึงได้นำกรอบแนวคิด Creative Places (Helmy, 2015) ซึ่งเป็นแนวทางในการปรับปรุงพื้นที่เมืองให้น่าอยู่และมีชีวิตชีวามากขึ้นที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ในการพัฒนาเพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์ มาใช้วิเคราะห์อาคารมรดกวัฒนธรรมทั้งหมดที่นำมาใช้ในกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อหาว่าแต่ละแห่งมีคุณลักษณะที่ส่งเสริมต่อการเป็นพื้นที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์อย่างไรบ้าง และวิเคราะห์ศักยภาพของอาคารมรดกวัฒนธรรมกับการเป็นสถานที่สร้างสรรค์ของย่านท่าวัง นครศรีธรรมราช ได้ผลดังตาราง 2

จากการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดดังกล่าวพบว่าการใช้งานอาคารมรดกวัฒนธรรมในย่านท่าวังมีคุณลักษณะตรงกันมากที่สุดของคุณลักษณะด้านความน่าอยู่ (livability) การใช้งานพื้นที่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (2.1) และส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี (2.2) ทั้งยังเป็นสถานที่ที่มีเอกลักษณ์ (6.3) และมีลักษณะทางกายภาพเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่หรือท้องถิ่น (7.1)

อาคารประเภทโบราณสถานมีการใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพในช่วงเทศกาลและยังมีคุณลักษณะเป็นพื้นที่ส่งเสริมการอยู่อาศัยของคนในชุมชนในช่วงนอกเทศกาล แต่ในการเป็นสถานที่สร้างสรรค์นั้น ยังขาดมิติของการสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ หรือการออกแบบใหม่ ๆ และมิติของการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ทั้งระหว่างคน กิจกรรมและสถานที่ รวมไปถึงขาดความยืดหยุ่นในการใช้งาน ไม่สามารถรองรับการใช้งานที่เปลี่ยนแปลงไปได้

ส่วนอาคารมรดกวัฒนธรรมที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับการเป็นสถานที่สร้างสรรค์มากที่สุด ได้แก่ ตึกยวนนครบรรร-รัตนหรือบรรรบาร์ชาร์ โดยมีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ 7 ข้อ บ้าน JILL art space 6 ข้อ และยงค์คาเฟ่ 4 ข้อ จากคุณสมบัติทั้งหมด จะพบว่าอาคารทั้งสามมีคุณสมบัติร่วมกันหลายประการ เช่น การออกแบบสภาพแวดล้อมเดิมโดยมีการใช้แนวคิดแบบใหม่ (1.1) และสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ (1.3) ทั้งยังเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ หรือเชื่อมโยงกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ (3.2) ทำให้ผู้ใช้งานผลงานสร้างสรรค์ได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงมิติของการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ทั้งระหว่างคน (4.1) กิจกรรมและสถานที่ได้อย่างสร้างสรรค์ (4.2) มีเอกลักษณ์ (6.3) ทำให้เกิดการจดจำ (6.2) และสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของ (7.2)

คุณสมบัติของการเป็น Creative Places ตามแนวคิดของ Helmy หากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่าเป็นคุณสมบัติที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมและการใช้งานที่เกิดขึ้นในสถานที่เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งอาคารที่มีการปรับเปลี่ยนการใช้งานไปแล้ว จะมีคุณสมบัติที่ครบครันกว่า เนื่องจากการใช้งานในรูปแบบใหม่ ซึ่งมีความน่าสนใจและกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมทางสังคม ดังนั้นหากต้องการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในพื้นที่เมือง การจัดให้มี creative places จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากจะเป็นพื้นที่ที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และเน้นย้ำบทบาทของผู้คนในฐานะทรัพยากรที่สำคัญของเมืองตามแนวคิดของ Landry จึงอนุมานได้ว่าการปรับปรุงอาคารและเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์อาคารจึงเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญในการนำไปสู่ผลลัพธ์ในการเป็นย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์

จากการสัมภาษณ์นักสร้างสรรค์และเจ้าของอาคาร พบว่าอาคารมรดกวัฒนธรรมที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับการเป็นสถานที่สร้างสรรค์มากที่สุดทั้งสามอาคาร มีที่มาของการเปลี่ยนแปลงการใช้งานอาคาร ดังนี้

อาคารยงค์คาเฟ่ เดิมเป็นคลินิกแพทย์แผนจีนและร้านขายยาดั้งเดิม เปิดให้บริการจนถึงปี พ.ศ. 2529 หลังจากนั้นมีการปิดตัวลง จนกระทั่งเจ้าของอาคารเริ่มนำกลับมาอนุรักษ์พัฒนาเป็นร้านกาแฟในปี พ.ศ. 2562 และยังคงรักษาเอกลักษณ์อาคารไว้ ทั้งนี้ มีการปรับปรุงเกิดขึ้นไล่เรียงกับช่วงเวลาของการเข้ามาของกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยเจ้าของอาคารมีส่วนสำคัญที่เริ่มต้นแนวคิดอนุรักษ์อาคารเก่าในวิถีใหม่และยังเป็นหนึ่งในกลุ่มนักสร้างสรรค์ในพื้นที่ด้วย

ภาพ 4 อาคารยงคังคาเฟ่

บ้าน JILL art space เจ้าของอาคารเป็นพี่น้องกับเจ้าของยงคังคาเฟ่ ได้เห็นโอกาสในการปรับปรุงบ้านเก่าริมน้ำที่เจ้าของเดิมมีอาชีพรับซื้อขายปลาจากชาวประมงซึ่งได้ย้ายออกไป ได้มีการปรับปรุงอาคารไม้เก่าให้เป็น Art Gallery ในต้นปี พ.ศ. 2564 โดยออกแบบให้เชื่อมโยงสู่พื้นที่ริมคลอง และเปิดใช้งานอย่างเป็นทางการครั้งแรกในเทศกาลสร้างสรรค์ที่จัดขึ้นช่วงปลายปี พ.ศ. 2564

ภาพ 5 บ้าน JILL art space

ตึกยวนาครบรรรรัตนหรือบรรรบาร์ชาร์ เป็นอาคารสำคัญที่มีการปรับเปลี่ยนการใช้งานหลังจากการเกิดขึ้นของกิจกรรมสร้างสรรค์ในย่านท่าวัง ซึ่งทำให้เจ้าของอาคารมองเห็นศักยภาพในการพัฒนาอาคารในรูปแบบที่สร้างสรรค์ผสมผสานไปกับมรดกวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยได้มีแผนพัฒนาเป็นศูนย์กิจกรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์ของเมือง มีพิพิธภัณฑ Co-working Space และห้องสมุดสาธารณะสำหรับเยาวชนและคนเมืองนครศรีธรรมราช โดยจะปรับปรุงแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2566 ซึ่งจะเป็ศูนย์กลางของพื้นที่ที่สำคัญที่จะช่วยผลักดันให้เกิดการฟื้นฟูย่านเก่าในวิถีใหม่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ที่ให้ความสำคัญกับมรดกวัฒนธรรม ศิลปะ และเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น

ภาพ 6 ตึกยวนาครบรรรรัตนหรือบรรรบาร์ชาร์และภาพอนาคตการพัฒนาเป็นศูนย์กิจกรรมการเรียนรู้สร้างสรรค์

หมายเหตุ: จาก Creative Nakhon (2564)

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับอาคารมรดกวัฒนธรรมทั้งสามนั้น เกิดจากการลงทุนของเจ้าของอาคารเอง และควมมีศักยภาพในการพัฒนาของนักสร้างสรรค์ในพื้นที่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบางส่วนเกิดขึ้นก่อนการเกิดกิจกรรมสร้างสรรค์ในพื้นที่ แต่ก็ส่งผลต่อกระบวนการส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์โดยตรง โดยเจ้าของก็เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มนักสร้างสรรค์ และบางส่วนเป็นผลจากการดำเนินกิจกรรม ซึ่งนำมาสู่การลงทุนปรับปรุงฟื้นฟูอาคารเพื่อการใช้งานในกิจกรรมสร้างสรรค์อย่างถาวรในภายหลัง จึงกล่าวได้ว่าการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นขั้นตอนหนึ่งของการหาความเป็นไปได้ของการปรับปรุงอาคารที่มีคุณค่า ซึ่งผลของกิจกรรมสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่นำไปพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ได้

อภิปรายและสรุปผลการศึกษา

มรดกวัฒนธรรมในย่านท่าวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหลักฐานที่แสดงถึงการก่อตั้งชุมชน วิถีชีวิตวัฒนธรรมเดิม ความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเภทหลัก คือ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทเรือนเดี่ยว สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทตึกแถว และโบราณสถาน ในปัจจุบันมีการใช้งานอาคารเหล่านั้นน้อยลง บางอาคารไม่มีการใช้งานมาเป็นเวลานาน ยกเว้นมรดกวัฒนธรรมประเภทโบราณสถาน ได้แก่ วัดต่าง ๆ ที่ยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนตามปกติ โดยอาคารที่ถูกนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์จะเป็นอาคารสำคัญของย่าน อาคารที่มีลักษณะพื้นที่ที่น่าสนใจ อาคารมีเรื่องราวประวัติศาสตร์ หรืออาคารที่เจ้าของต้องการเปิดพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งทำให้การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เสมือนการรวบรวมอาคารที่เป็นภาพลักษณ์ของย่านเก่า มานำเสนอและตีความใหม่ และยังทำให้เห็นความเป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนการใช้งานอาคารให้เข้ากับวิถีในปัจจุบันและรองรับความต้องการในอนาคต

ลักษณะการใช้งานมรดกวัฒนธรรมเพื่อกิจกรรมสร้างสรรค์ในช่วงเทศกาลสอดคล้องกับคุณสมบัติสถานที่ที่สร้างสรรค์ในหลายด้าน เช่น ความน่าอยู่ ความมีเอกลักษณ์และภาพจำ และสร้างความรู้สึกรักเป็นเจ้าของ เป็นต้น ในขณะที่หลายอาคารยังขาดคุณสมบัติที่สำคัญในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เช่น การออกแบบเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการเชื่อมต่อพื้นที่เข้าด้วยกันหรือเชื่อมต่อไปยังกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ซึ่งอาจเป็นข้อเสนอเพิ่มเติมในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ต่อไป ในขณะที่การใช้งานอาคารมรดกวัฒนธรรมในเวลาปกติมีลักษณะที่สอดคล้องกับคุณสมบัติสถานที่ที่สร้างสรรค์ที่น้อยลงและขาดชีวิตชีวา เนื่องจากบางอาคารที่ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนการใช้งานถาวร ในช่วงนอกเทศกาลจึงจะปิดร้างและขาดกิจกรรม

การใช้งานมรดกวัฒนธรรมเพื่อกิจกรรมสร้างสรรค์มีความเป็นไปได้ในการขยายผลเพื่อพัฒนาไปสู่ย่านสร้างสรรค์ เนื่องจากมีการเริ่มต้นปรับเปลี่ยนการใช้งานอาคารมรดกวัฒนธรรมบางส่วนที่ดำเนินการโดยเจ้าของอาคารเองที่มีความพร้อม ทำให้อาคารเหล่านั้นมีศักยภาพในการเป็นสถานที่สร้างสรรค์ และมีบทบาทในส่งเสริมให้เกิดย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในอนาคตได้ ซึ่งปัจจุบันยังพบตัวอย่างเพียง 3 อาคารตามที่ได้สรุปไปในข้างต้น

จากผลการศึกษาในย่านท่าวัง ผู้ศึกษามีข้อสังเกตว่า กิจกรรมและการลงทุนที่เกิดขึ้นนั้นมีจุดเริ่มต้นจากภาคประชาชนเป็นหลัก ซึ่งย่อมมีข้อจำกัดในการดำเนินการ ดังนั้นการศึกษานี้จึงเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐที่ต้องการจะผลักดันให้เกิดย่านเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างเป็นรูปธรรม ให้เห็นศักยภาพและโอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วมผลักดันหรือสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปรับเปลี่ยนการใช้งานอาคารในย่าน จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้งานมรดกวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์ที่มากขึ้น แต่ทั้งนี้ ก็ต้องมีการสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทั้งในมิติของการควบคุมอาคารและการบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อไม่ให้มรดกวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่เสื่อมคุณค่าจากการพัฒนาที่จะเข้ามาภายหลังด้วย

บรรณานุกรม

- Creative Nakhon. (2564, 9 ตุลาคม). ซีรีส์แนะนำอาคาร 10 หลัง [Facebook]. สืบค้นจาก <https://web.facebook.com/Creativenakhon/posts/884812378825393>
- จิตรดารมย์ รัตนวุฒิ. (2560). มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการอนุรักษ์และการคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม กรณีศึกษา การแสดงออกซึ่งศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน. *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น*, 1(1), 135-169.
- พีรตร แก้วลาย และ ทิพย์สุดา จันทร์แจ่มหล้า. (2556). *แนวทางการพัฒนาเมืองจากสินทรัพย์ท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: บ.เจริญสินทวงศการพิมพ์.
- วิรุจ ถิ่นนคร. (2562). *การประเมินคุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่เมืองเก่า กรณีศึกษา ชุมชนเมืองเก่า นครศรีธรรมราช*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน. (2559). *ทุนวัฒนธรรมไทยสู่การสร้างสรรค์เศรษฐกิจไทย*. *อุตสาหกรรมสาร*, 58(1), 5-8.
- Florida, R. (2004). *Cities and the creative class*. Oxfordshire: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203997673>
- Jokilehto, J. (2005). *A history of architectural conservation*. Oxfordshire: Routledge.
- Landry, C. (2000). *The creative city: A toolkit for urban innovators*. [N.p.]: Earthscan.
- Helmy, M. (2015). *Creative places as a strategy for the development of cities*. Retrieved from <https://www.cpas-egypt.com/pdf/Mona%20Helmy/Researches/04%20Creative%20Places.pdf>